

tribune

No 18 december 2012 | Bølgerne brydes i Klitmøller | Tema om aktiviteter på tekniske anlæg: Tekniske anlæg kan også løbe over af leg og aktivitet | Vandaktivitetspark i regnvandsbassin | Voldsom omvej på støjvolden | Snakerun i Rabalderparken | Skibakke på Amagerforbrændingen | Åbent tennisanlæg på Tåsinge | Lethal 2.0 – den lette løsning | Kulturens to sider | Synspunkt: Mursten der virker

LOKALE
ANLÆGS
FONDEN

I Tribune 18

I Udgiver

Lokale og Anlægsfonden
Kanonbådsvej 4 A
1437 København K
Tlf 3283 0330
Fax 3283 0331
fonden@loa-fonden.dk
www.loa-fonden.dk

I Ansvh. redaktør

Torben Frølich, direktør

I Redaktion

Lars Hjorth Bærentzen, redaktør
lhb@loa-fonden.dk

Bo Vestergård Madsen, analysechef
bvm@loa-fonden.dk

Laura Munch, udviklingskonsulent
lm@loa-fonden.dk

Per Schulze, planchef
ps@loa-fonden.dk

I Fotografer

Rune Johansen
Flemming Overgaard

I Forside

Rabalderparken i Roskilde
Foto: Rune Johansen

I Illustrationer

Orbicon, SLA, Henning Larsen
Architects and Center for Idræt og
Arkitektur
Schönherr, BIG og Rambøll
Andersen & Sigurdsson Arkitekter,
Rambøll, Thomas A. Nielsen og Stautz
jaja Arkitekter, ai Arkitekter og Vision+
Rådgivende ingeniører
Tegnestuen Vandkunsten, Moe &
Brødsgaard og Lilleheden
BIG, realities:united, AKT,
TOPOTEK 1 og Man Made Land

I Design/produktion

Tina Asta Børresen, Formegon ApS

I Tryk

Formegon ApS

ISSN 1604 - 1208

I Tak til

Børn og unge i Selsmosen i Høje-Taastrup
Små og store surfere i Klitmøller
Medarbejderne i UNO
Catherina Christensson, Høje-Taastrup Kommune
Lise Hammershøj, kommunikationsansvarlig,
Musicon-sekretariatet
Biologisk Forening for Nordvestjylland

I Lokale og Anlægsfonden

Fonden udvikler og støtter byggeri inden for idræt, kultur og fritid og tilbyder desuden rådgivning på området. Der stilles store krav om faciliteter af en arkitektonisk og funktionel kvalitet, som kan inspirere udviklingen og skabe flere og nye muligheder for aktivitet.

Fonden lægger vægt på, at der er et lokalt engagement i planlægning, finansiering og drift af faciliteterne, og at rammerne for aktiviteterne tager udgangspunkt i frivilligt arbejde. Det er ligeledes vigtigt, at flere forskellige brugergrupper er involverede, og at de på demokratisk vis har indflydelse på aktiviteterne.

Læs mere om os på www.loa-fonden.dk

I Tribune

Lokale og Anlægsfonden udgiver magasinet Tribune to gange om året.

Tribune indeholder i hver udgave et større tema, som sætter fokus på en aktuell udvikling indenfor idræts-, kultur- og fritidsbyggeri samt en række artikler med fokus på de mest spændende projekter, Lokale og Anlægsfonden er involveret i.

Det er gratis at abonnere på Tribune. Abonnement kan bestilles via e-mail fonden@loa-fonden.dk eller ved at kontakte Lokale og Anlægsfonden på telefon 3283 0330.

Alle udgaver af Tribune kan downloades på www.loa-fonden.dk eller bestilles ved at kontakte Fonden.

I Flere billeder

Der kan ses flere billeder af Lokale og Anlægsfondens projekter på www.loa-fonden.dk/inspiration

I Levende billeder

Se filmene om Lokale og Anlægsfonden og nogle af de nyere støttede projekter på Fondens hjemmeside på linket <http://www.loa-fonden.dk/publikationer/film>

I Ny adresse

Lokale og Anlægsfonden er flyttet.
Vores nye adresse er Kanonbådsvej 4 A, 1437 København K.

Når vand bliver til...

Der findes ting i en mands liv, som han betragter som nødvendige, men kedelige – ja nærmest ligegyldige – indkøb. Det kan fx være nye underbukser eller sokker.

Der findes ting i en borgers liv, som hun anerkender som nødvendige, men kedelige – ja nærmest uinteressante – investeringer. Det kan fx være i kloakker, overløbsbassiner eller støjvolde.

Dette nummer af Tribune handler om de sidste, altså de tekniske anlæg, som vores samfund er tvunget at opføre for at sikre sig mod oversvømmelser, støj, trafikproblemer og lignende. Indtil nu har det altid været anlæg, som lå skjult under jorden, var indhegnet eller på anden måde utilgængelige. Det var afspærrede områder, som ikke tilførte muligheder for aktivitet for naboerne.

Men med en innovativ tankegang kan investeringerne aktiveres. Når man alligevel har gravemaskinen fremme, er det som regel en mindre ekstrainvestering på typisk 10-30 procent også at skabe noget (re) kreativt, som borgerne også kan få glæde af i dagligdagen. Det har vi i Lokale og Anlægsfonden det sidste års tid været med til at realisere flere eksempler på.

Selsmosen er et overløbsbassin ved Høje-Taastrup Station, der samtidig er blevet til en park med vandlegeplads, som flittigt bruges af både den lokale skole og de mange daglige besøgende.

I Roskildes nye bydel Musicon er det planlagte vandtekniske anlæg fra Roskilde Forsyning blevet udviklet til noget, som fik disse ord med på vejen af miljøminister Ida Auken, da hun indviede det i sensommeren:

”Jeg er så stolt over at bo i et land, hvor vi forstår at gøre klimaforandringerne så sjove som her. Vi skal lære at leve med vandet på en ny måde, og Rabalderparken er et super fantastisk eksempel på, hvordan det kan gøres. I stedet for et dødkedeligt teknisk anlæg har I i Roskilde nu det sejeste skatersted i Danmark, og det er tilsat dansk hygge med hængekøjer, grill og numsebænke.”

Miljøministeren har også allerede vist stor interesse for et kommende stort projekt i Kokkedal i Nordsjælland, som præsenteres i dette nummer af Tribune. Her fortæles også om en motorvejs-støjvold i Solrød, der er blevet til helårskælkebane, klatre- og motionssted.

Projekterne repræsenterer hver især anlæg med en stærk eksempel-værdi, som vi håber kan smitte resten af landet. I Fonden er vi klar til at støtte og videreudvikle andre projekter med samme værdier. De nødvendige tekniske investeringer er en offentlig opgave, men hvis en lille ekstrainvestering og en tvistet tankegang kan udvide projekternes brug til glæde for fritidslivet, vil vi gerne lege med. Herrestrømper bliver aldrig til en fest, vand bliver sjældent til vin, men kan til gengæld skabe masser af andre fornøjelser.

Torben Frølich
Direktør, Lokale og Anlægsfonden

I Parforhold

Bølgerne brydes i Klitmøller 06

I Tema – Aktiviteter på tekniske anlæg

Tekniske anlæg kan også løbe
over af leg og aktivitet 12

Vandaktivitetspark fremfor
regnvandsbassin 16

Voldsom omvej på støjvolden 20

Snakerun i Rabalderparken 24

Skibakken på pandekagen 28

I Specialanlæg

Åbent anlæg til mange slags tennis 30

I Udvikling

Nye bud på den lette løsning 34

I Undersøgelse

Kulturens to sider og mangfoldige
udtryk 38

I Synspunkt

Mursten der virker 42

Bølgerne brydes i Klitmøller

Parforhold I Når to meget forskellige foreninger skal flytte sammen, skaber det somme tider udfordringer, der er svære at løse og kræver, at begge parter lytter nøje til hinanden. Sådan er det også i Klitmøller, hvor en naturforening deler hus med surfklubben.

Af Lars Hjorth Bærentzen, kommunikationskonsulent

Blæsten tager godt fat i øerne, selv når vindmåleren med 12,4 sekundmeter står på lidt mere end frisk brise og kun knap og nap kan kaldes rigtig blæst på den jyske vestkyst. Alligevel er der mere end nok af vind og bølger til, at de første kitesurfere i Klitmøller tager på vandet først på eftermiddagen.

Oppe i luften kan de kigge ned på Hummerhuset, der er et klubhus for både surfere og Biologisk Forening for Nordvestjylland. De kan se unge på speedskateboards udnytte vinden på den lange promenade, der løber langs hele stranden. De kan se unge forældre med barnevogne og folk, der lufter hunde, samles ved Hummerhuset. De kan se en by der, modsat næsten alle andre små byer i Udkantsdanmark, har et voksende indbyggertal. De kan nyde det overvældende og meget skiftende lys over havet. Grå bølger lyser op, bliver blå, og solen kan på få sekunder få folk til at glemme, at det regnede tre minutter forinden. Kort efter falmer farverne igen, og vinden føles koldere.

Som led i projektet "Det gode liv ved kysten" fik surferne og naturforeningen mulighed for at flytte sammen i et nyt klubhus på det sted, hvor de tidligere havde hver deres lille slidte bygning. Projektet var skabt af Realdania og Thisted Kommune. De to parter bad Lokale og Anlægsfonden bidrage med viden om, hvordan et moderne klubhus kan rumme flere brugergrupper og være et samlingssted for alle dem, der bare kommer forbi. Huset skulle også udtrykke arkitektonisk kvalitet, men samtidig være modstandsdygtig overfor et miljø med meget salt i luften og hvor vindstød af orkanstyrke ikke er sjældne.

I Det er et fedt sted at hænge ud, fordi vi er så tæt på havet **I**

Alle medlemmer af de to foreninger har deres egne nøgler, så huset altid er tilgængeligt. Lidt over klokken 15 kommer tre drenge i 14-års alderen ind i husets fællesrum. De undrer sig lidt over, at der

stadig står lidt madrester i køkkenet, og at der er rodet efter, at Hummerhuset i weekenden var centrum for afviklingen af et stort World Cup-stævne, hvilket store reklameskilte på facaderne også vidner om. Drengene trækker på skuldrene af rodet, kigger ud af det store panoramavindue mod havet og leder efter noget at spise. De finder en literpakke med Brownie Ice Cream, forder isen og sætter sig på køkkenbordet, mens de overvejer mulighederne af en god tur på vandet. De er ikke imponerede af hverken bølger eller vindstyrke, men beslutter sig alligevel for at gøre det, når de andre juniorsurfer kommer senere. Indtil da tager de et spil bordtennis.

”Det er supergodt med det nye hus. Der er meget mere plads og bedre faciliteter. Før havde vi kun et lille fællesrum og en enkelt bruser. Og det er et fedt sted at hænge ud, fordi vi er så tæt på havet. Jeg er også glad for, at man kan få sin egen nøgle og gå hen og være her, når man vil,” siger Robert Storm Rasmussen, der er opvokset i Klitmøller og har surfet, siden han var ni år gammel.

Kort efter padler han sammen med et dusin andre drenge og piger ud på havet, mens forældre og tilskuerne samles ved vinduet inde i Hummerhuset og ude på stranden.

! Nu hjælper den lokale fiskerforening med at parkere biler !

Surfernes formand, Stian Eide, er selv en af de surferne, der før årtusindeskiftet faldt for bølgernes magi og blev hængende i Klitmøller. Han er lykkelig for at have fået et rigtigt klubhus.

”Konceptet holder max! Det, at det er et offentligt sted, hvor alle typer af mennesker kommer forbi for at nyde udsigten og møde surferne, skaber et helt andet liv

end tidligere. Vi kommer tættere på hinanden, og flere mennesker får et ejerskab til det at surfe, når de møder surfkulturen på den måde. Nu hjælper den lokale fiskerforening med at parkere biler ved vores World Cup-stævner, og beder os om hjælp til deres arrangementer. Det har givet et løft at få huset og udviklet surferne til en integreret del af kulturen og kystlivet i Thy,” siger Stian Eide.

Men alt er ikke idel lykke i det nye hjem. Surfernes nye partner, som de skulle dele lokaler og pejs med, er ikke glad. I Biologisk Forening for Nordvestjylland er der tværtimod forundring over surfernes måde at opføre sig på. De unge og meget frit indstillede mennesker matcher ikke rigtig forventningerne fra naturforeningens medlemmer, der føler, at de har opgivet noget, der var godt – deres gamle slidte foreningshus – til gengæld for noget, som ikke rigtig er deres.

! På samme tid okay og noget af en udfordring !

”Nu skal vi jo til at dele med andre. Det er på samme tid okay og noget af en udfordring. Vi vil fx gerne være sikre på, at huset ikke efterlades ulåst. Ellers kan vi ikke få forsikret nye ting til huset. Vi kunne også godt tænke os at udstille kunst på væggene i fællesrummet, men det er jo svært, når der også bliver spillet bordtennis. Samtidig er det dejligt at se huset blive brugt af de unge mennesker,” siger formanden for foreningen, Poul Nystrup Christensen.

Han undrer sig også over, at det ikke er muligt at få Hummerhusets bookingsystem til at fungere. Forstået på den måde, at surferne dukker op alligevel, selv om naturforeningen har booket huset til et arrangement. Det ville også være rart, hvis surferne kunne rydde op efter sig.

”Man skal huske, at Klitmøller er et unikt sted for surferne, men det er også et sted med en unik natur og er dermed et unikt sted for naturforeningen og for biologer. Vi har jo ikke brug for et hurlumhejhus, men er en mere intellektuelt orienteret forening. Jeg håber ikke, at jeg lyder som en sur gammel mand, for det vil jeg ikke være. Det er jo også vores opgave at få det til at fungere, og surferne er jo ordentlige mennesker,” smiler Poul Nystrup Christensen.

Han mener, at det vigtigste råd til andre foreninger, der skal flytte sammen trods meget forskellige baggrunde, er, at få alle aftaler skrevet ned i processen frem mod det fælles samliv, for der er ingen, der kan huske alle de mundtlige aftaler. Så er det muligt at kunne henvise til aftalerne på et senere tidspunkt og huske, hvad udgangspunktet var: Et flot og anderledes klubhus til glæde for begge parter.

”Altså selve huset... Folk kommer jo herhen og går op på taget for at nyde udsigten og nyde solnedgangen. Det er blevet et samlingssted. Det er ligesom Grenen på Skagen. Det er da stærkt,” udbryder Poul Nystrup Christensen, der har store forhåbninger om, at de to foreninger sammen med Thisted Kommune som mægler finder en god løsning for alle parter.

! Det, de kalder spontan brug, kalder vi naturlig !

Stian Eide, surfernes formand, er meget enig med Poul Nystrup Christensen i, at det er vigtigt, at alt bliver skrevet ned, når aftalerne bliver lavet. Og det med at huske at låse efter sig?

”Der er ikke noget at diskutere. Der har vi lagt os fladt ned! Vi vil købe og installere dørpumper, så man ikke skal huske at smække yderdørene, men så de automatisk luk-

ker helt i, og hvis noget bliver ødelagt eller smadret, så tager vi også ansvaret for det uden diskussion. For det er jo nok vores medlemmer eller børnene i juniorklubben, der har gjort det. Vi skal også være bedre til at rydde op. Tidligere i vores eget hus kunne vi jo rode lige så meget, vi ville.”

I forhold til brugen af huset er bookingsystemet lidt besværligt for surferne.

”Den biologiske forening siger, at vi har en meget spontan brug af Hummerhuset. Men det, de kalder spontan brug, kalder vi naturlig. Det er jo vind og bølger, der bestemmer, hvornår vi kan surfe og har brug for huset. På den måde synes vi, at vi holder os til aftalen om, at der skulle kunne være flere brugergrupper i huset på samme tid. Vi er meget forskellige. Det er modsætninger, der har mødt hinanden, men over en bred kam og på den lange bane, så skal vi nok få det til at fungere,” mener Stian Eide.

Tilbage står, at de to foreninger begge ønsker at blive boende i det, der måske er landets smukkeste beliggende klubhus. Et klubhus, der har alle faciliteterne til at kunne fungere som hjem for både surfer og en biologisk forening. ■

Hummerhuset i Klitmøller

Pris	5 mio. kr.
Fondens støtte	1 mio. kr.
Areal	237 m ² bygning og 587 m ² terrasse
Bygherre	Thisted Kommune
Arkitekt	Force4 Arkitekter

An architectural illustration of a rainy park scene. In the foreground, a man in a red and black plaid shirt holds a blue and yellow umbrella. To his left, a child is partially visible under a large yellow umbrella. In the middle ground, a woman in a yellow raincoat and black boots stands with another umbrella. A small dog is on the wet pavement. In the background, several people are walking, some with umbrellas, and a person is on a bicycle. The scene is filled with lush green trees and a building with a brown roof under a heavy, grey sky with falling rain. The entire illustration is framed by a white border that follows the shape of a green callout box on the right.

Illustration af Orbicon, SLA, Henning Larsen Architects og Center for Idræt og Arkitektur. Illustrationen er fra første runde af arkitektkonkurrencen om klimatilpasning og byudvikling i Kokkedal

Tekniske anlæg kan også løbe over af leg og aktivitet

Tema I Det er dyrt at etablere de mange tekniske anlæg til sikring mod oversvømmelser, forbrænding af affald, støjdemning og offentlig transport. Men den slags anlæg kan udnyttes til aktive og rekreative formål, hvis man tør tænke tanken.

Af Lars Hjorth Bærentzen, kommunikationskonsulent, og Laura Munch, udviklingskonsulent

Rundt om i landet etableres der løbende tekniske anlæg som fx veje, vandreservoarer, broer og støjvolde. Der er ofte tale om store og dyre investeringer, der alene opfylder et specifikt praktisk og teknisk formål. Men sådan behøver det ikke at være. De tekniske anlæg kan også være steder, hvor man kan løbe, skate, lege og hænge ud ved grillen om sommeren.

Lokale og Anlægsfonden er sat i verden for at udfordre og udvikle muligheder. Ikke kun i de egentlige faciliteter til idræt, kultur og fritidsliv, men også i de faciliteter, der slet intet har med den slags fornøjelser at gøre. Tekniske anlæg er ofte store, tunge og kedelige projekter, hvor der på ingen måde er tænkt på æstetik eller indhold.

De anses ikke som noget, der kan bidrage til samfundet med andet end den påtænkte funktion. Men det kan de.

I Nye muligheder for at skabe aktiviteter og opholdsområder I

Da det stod klart, at næsten alle landets kommuner skulle udvide kapaciteten til opsamling af regnvand på grund af stigende nedbørsmængder, stod det også klart, at der var nye muligheder for at skabe aktiviteter og opholdsområder. Derfor gik Fonden med i udviklingen af Selsmosen i Høje-Taastrup, hvor det grønne område omkring mosen skulle erstattes af et udvidet regnvandsbassin. Her blev den

Illustration af Schønher, BIG
og Rambøll.

Illustrationen er fra første runde
af arkitektkonkurrencen om
klimatilpasning og byudvikling
i Kokkedal.

grønne park dog i stedet til en aktiv blå park med vandaktivitetsplads og mulighed for at slappe af i en ny vandkant midt mellem togstation, skole og boligområder.

Samtidig med udviklingen af Selsmosen bød Solrød Kommune ind med en oplagt idé. Den store støjvold, der skærmer Solrød mod Køge Bugt Motorvejens larm, kunne tages i brug som et stort aktivitetsområde. Siden fandt arkitekten Bjarke Ingels og hans kolleger i BIG på, at den nye enorme Amagerforbrænding i København kunne suppleres med en skibakke på taget. Et fantastisk eksempel på hvad tekniske anlæg også kan blive til, hvis man tør tænke de anderledes tanker og lade de nødvendige offentlige investeringer kaste merværdi af sig på flere niveauer.

! Det behøver ikke engang at blive meget dyrere at gå lidt længere !

Det behøver ikke engang at blive meget dyrere at gå lidt længere og skabe noget mere. Når først entreprenørmaskinerne er sat i gang, er det langt billigere at lade dem skabe noget mere til bevægelse og leg end at bede dem komme tilbage igen, når behovet for at udnytte de tomme arealer til idræt og aktivitet er blevet endnu tydeligere.

Hvad med digerne? Hvad med de mange nye metrostationer i København? Hvad med nye vejanlæg og broer andre steder i landet? Kan de bruges til noget andet? Til idræt, kultur, mødesteder? Og kan man flere steder tænke de nye tanker om udnyttelsen af tekniske anlæg ind i hele byudviklingsprojekter ligesom i Musicon i Roskilde og i Kokkedal? Kan man forlange, at der altid skal tænkes merværdi for borgerne ind i tegningerne og projekterne, når beslutninger om opførelse af nye tekniske anlæg skal træffes?

! Regnvandsudfordringen bruges som løftestang til at skabe innovative løsninger !

I Kokkedal er man godt på vej. I sommeren 2010 løb Usserød Å over sine breder for anden gang på få år. Det skabte igen oversvømmede kældre og villahaver i hobetal. Men det udløste også startskuddet til det, der i dag må betegnes som et af Danmarks største projekter med opsamling af regnvand. Den slags projekter byder ofte på løsninger med bassiner til forsinkelse og opsamling af vandet samt grønne og beplantede overflader, hvor vandet langsomt kan sive ned. Det skaber kønne og grønne byrum. Men i Kok-

kedal er ambitionerne højere endnu. Regnvandsudfordringen bruges som løftestang til at skabe innovative og multifunktionelle løsninger, der giver mødesteder, aktivitetspladser og et bedre hverdagsliv.

Kokkedal bliver transformeret til et sted, hvor naturen bliver allestedsnærværende og indgår i udformning og aktivering af rummene mellem husene. Et sted hvor klimatilpasning og byudvikling går hånd i hånd, og hvor de ellers så hårde og utilgængelige tekniske løsninger gøres "bløde" og borgernære.

Når regnen vælter ned, buldrer det i kloakkerne, vandet løber på vejene, og regnvandsbassinerne fyldes. Men sådan skal det ikke være i Kokkedal. Når regnen vælter ned i Kokkedal, er det drømmen, at forsinkelsesbassinerne fyldes, vandet risler i åen, og forstaden bliver vakt til live. Børn, unge, voksne og ældre kommer ud, ser landskabet forandre sig, går på opdagelse over broer og stier, leger med vandinstallationer og er aktive i naturen ved Usserød Å. Når solen varmer igen, og jorden tørrer, er det drømmen, at børnene skater i bassinerne, de ældre sidder på kanterne af vandkaskaderne, og de voksne fisker i Usserød Å, mens aktivitetspladserne summer af liv og bevægelse.

Det er den slags visioner og ambitioner om ny udnyttelse af store og små tekniske anlæg til nye rekreative formål, som Fonden gerne vil støtte. ■

Klimatilpasning og byudvikling i Kokkedal

I Kokkedal skal problemerne med store mængder regnvand løses i sammenhæng med en større byudvikling på 690.000 m² langs Usserød Å. Lokale og Anlægsfonden støtter projektets aktivitetsområder med 5 mio. kr. I alt kommer projektet til at koste 118 mio. kr. at gennemføre. Efter første runde af en international arkitektkonkurrence konkurrerer to rådgiver teams om at udvikle det endelige vinderprojekt. De to teams består af Schønherr, BIG og Rambøll og Orbicon, SLA, Henning Larsen Architects og Center for Idræt og Arkitektur.

Vandaktivitetspark fremfor regnvands- bassin

Tema | Det kunne have været endnu et kedeligt teknisk anlæg uden appel til beboernes nysgerrighed, men i stedet blev regnvandsbassinet i Selsmosen i Høje-Taastrup til en vandaktivitetspark, der samler børn, unge og ældre.

Af Lars Hjorth Bærentzen, kommunikationskonsulent

Den 5. juli 2007. Ligesom i mange andre kommuner så huskes det i Høje-Taastrup præcis, hvornår det stod klart, at de eksisterende anlæg til opsamling af regnvand ikke længere var store nok. Den julidag gik Selsmosen midt i Taastrup over sine breder og oversvømmede det grønne anlæg omkring mosens regnvandsbassin. For kommunens tekniske forvaltning var det tydeligt, at bassinet skulle gøres større og kanterne højere, så de – korrekte – forventninger til lignende regnskyl i de kommende år ikke ville få samme konsekvenser.

Men ambitionerne i Høje-Taastrup var større end bare at punge ud for en nødvendig investering i et teknisk anlæg. Selsmosen var foruden at være et regnvandsbassin også et nødvendigt grønt åndehul i området mellem togstationen, parcelhuskvarterer og det berygtede boligområde Tåstrupgård. Derfor henvendte kommunen sig til Lokale og Anlægsfonden for at bede om

gode råd til, hvordan Selsmosen både kunne udvides som teknisk anlæg og samtidig bevare, og måske endda forbedre, dens rekreative værdi.

| Regnvandet er ikke til at bade i, men det kan sagtens bruges til at lege med |

Sammen med Force4 Arkitekter fødtes tanken om at skabe en blå aktivitetspark, hvor der tidligere havde været et grønt opholdsområde. Regnvandet er ikke til at bade i, men det kan sagtens bruges til at lege med og være fysisk aktiv omkring. Med det udgangspunkt lykkedes det at udvide Selsmosens bassin med 12.500 m² og samtidig forøge den brede interesse for stedet.

I dag er Selsmosen et populært udflugtsmål for børn og unge, der kan lege med vand på alle mulige måder, spille beachvolley eller bare hænge ud på

et trappeanlæg helt nede ved søen. Samtidig er der placeret bænke i de mere stille og fredelige områder, som er populære blandt ældre og andre, der søger at være lidt i ro og stilhed, mens de fodrer ænderne.

! Nu kan børn og unge lave andet end at smide cykler i søen !

Børnene fra Daginstitutionen Taastruphøj er blandt de flittige brugere af Selsmosen – og ikke kun, fordi det er et sjovt sted at lege.

”Vi bruger stedet til at fortælle om søen og naturen. Det er ikke primært for at bruge vandaktivitetsparken, men det er samtidig et sjovt sted, der er motorisk udviklende, og børnene kender stedet, for de kommer her også med deres forældre. Før var der ingenting her, bare en sø. Men nu kan børn og unge lave andet end at smide cykler i søen, så det har en positiv effekt, at de kan bruge Selsmosen mere aktivt,” fortæller pædagog Ellen Grøntved, mens hun samler de mange leende børn om sig og gør dem parate til at gå tilbage til daginstitutionen.

Når de mindre børn har overstået deres formiddagsbesøg, erstattes de af større børn fra femte og syvende klasse på Taastrup Realskole. Den fredfyldte leg med vandlabyrinten og tømmerflåderne erstattes af lyden af skolegård. Råb, hvin og teenagelatter skærer gennem den septemberklare luft.

Der bliver løbet over betonpillerne i vandet, spillet beachvolley, holdt godt fast i rebene i klatreanlægget og kæmpet om ikke blive ramt, når fødder slipper trykket på vanddyserne i afsalten, der kan skyde vand langt op i luften, hvis foden bliver holdt længe nok nede over dem.

! Det er ikke planlagt, men noget vi gør, når vi keder os !

De store skolebørn kommer her tit alene uden for skoletiden. Det er et alternativ til fritidens mange faste aftaler om idræt og planlagt samvær, som skoleeleverne skal have til at hænge sammen.

”Vi går herved, når vi ikke ved, hvad vi ellers skal lave. Det er ikke planlagt, men noget vi gør, når vi keder os. Tømmerflåderne er det

sjoveste, der leger vi nogle gange, at hver bred er forskellige lande, så vi har hvert vores land. Min ven Jonathan har for eksempel opfundet landet Jonathanistan. Det er ham, jeg plejer at være her med,” siger 12-årige Victor Aalstrup.

Skolebørnenes lærere forsvinder igen lige så hurtigt, som de kom. Senere kommer de ældste elever forbi og spiser deres indkøb fra togstationens kiosk, mens der småflirtes lidt på trapperne ved vandet. Men lige før middagstid er der helt stille i det lille blå åndehul. En mand går tur med sin mobiltelefon, en ældre kvinde med sin hund, og man opdager, hvordan arkitekterne har skabt smukke linjer med de lange broer, der binder Selsmosens vandbassin sammen med vandaktivitetsparken.

Lokale og Anlægsfondens direktør, Torben Frølich, glæder sig over Selsmosens brede appel til beboerne i Høje-Taastrup:

”Fondens udgangspunkt med indsatsen for de tekniske anlæg er at skabe nyt liv i de ”døde” områder. Det er glædeligt at se, at det nye liv i Selsmosen både kan bestå af sjove aktiviteter med regnvandet, men også samtidig rumme plads til det mere stille og rekreative ophold, som vi alle har brug for i hverdagen.” ■

Vandaktivitetspark i Selsmosen

Pris	18 mio. kr.
Fondens støtte	2 mio. kr.
Areal	25.000 m ²
Bygherre	Høje-Taastrup Kommune
Arkitekt	Force4 Arkitekter

Voldsom omvej på støjvolden

Tema I Kommer man forbi Solrød, så kan det være en god idé at tage svinget ind forbi fra motorvejen og se, hvordan en op til 11 meter høj støjvold kan gøres til et sjovt og aktivt bevægelsesområde.

Af Lars Hjorth Bærentzen, kommunikationskonsulent

Gasolin sang mange gange om, at man skulle passe på svinget i Solrød. Det kunne der være mange grunde til, bl.a. at landets første automobilulykke med dødelig udgang fandt sted i området en solfyldt junidag i 1911. Nu er der en rigtig god grund til at svinge væk fra motorvejen, og vælge omvejen og tage ind i Solrød, om på den anden side af den 11 meter høje støjvold, der skærmer byen fra motorstøj og lyden af rullende dæk.

Bag støjvolden gemmer sig et grønt og hyggeligt parcelhuskvarter. Langs støjvolden er der en cykelsti, der også er populær blandt løbere. Tre steder på et 1,3 km langt forløb af cykelstien er det blevet muligt at bestige støjvolden. Det er ikke nogen nem omvej, det er

en fysisk krævende udfordring, som kan varieres på mange måder, og aktivitetspladserne går derfor under det fælles navn "En Voldsom Omvej".

I En god omvej, der kunne give ny aktivitet I

Lokale og Anlægsfonden og Realdania udskrev i 2010 en konkurrence blandt landets kommuner om at udvikle en god omvej, der kunne give ny aktivitet og spontane muligheder for bevægelse i forskellige slags bymiljøer. Den gode omvej skulle være et sted, som borgerne nemt kunne møde på deres vej til skole og arbejde og få lyst til at udfordre sig selv fysisk på.

Solrød Kommune bød ind med idéen om at udnytte en kedelig og utilgængelig støjvold til et aktivt samlingssted for byens borgere. Det var en idé, der spillede rigtig fint sammen med særligt Lokale og Anlægsfondens ønsker om at sætte fokus på at udnytte de nødvendige offentlige tekniske anlæg til bevægelse og rekreative formål. Kommunens forslag blev et af de ni udvalgte vinderprojekter i konkurrencen om at få etableringsstøtte til EN GOD OMVEJ.

! En rød løber, der lyser op på og omkring støjvolden !

Sammen med Active City Transformation og den lokale virksomhed UNO, der forhandler redskaber til legepladser, parker og aktivitetsområder, udviklede kommunen de tre opstigninger på volden samt en skridsikker løbesti på toppen af volden, der binder de tre omveje sammen. Opstigningerne er markeret af en rød løber, der lyser op på og omkring støjvolden og viser vejen frem.

I den første del af omvejen, kaldet "Vildniset", kan volden force-res både op og ned ad et indviklet system af net og reb, der giver mulighed for at balancere, kravle, hoppe og styrketræne. På toppen er det muligt at træne parkour med udsigt over motorvejen og byen. I den anden del, kaldet "OP", er der etableret klatre-, bevægelses- og stiforløb op ad volden samt opholdselementer ved foden af volden. Området er delvist anlagt med en kunstig hvid kælkebakke som underlag. I den tredje del - "Sceneskrænten" - er der tænkt i både opholdsplads, scene og mulighed for udstrækning og mere afslappet ophold, men også i at løbe op ad volden.

På den måde har kreative kræfter i Solrød skabt aktiviteter på et teknisk anlæg, som bruges af selvorganiserede små og store aktive, foreningsaktive i Solrød Gymnastikforening og alle dem, der bare lige kommer forbi ad omveje. ■

En voldsom omvej i Solrød og EN GOD OMVEJ

Den voldsomme omvej på støjvolden i Solrød blev etableret som en del af indsatsen for EN GOD OMVEJ. EN GOD OMVEJ blev udviklet af Realdania og Lokale og Anlægsfonden i samarbejde med KL og Sund By Netværk.

EN GOD OMVEJ satte fokus på, hvordan den fysiske ramme kan skabe bedre vilkår for det aktive og sunde hverdagsliv med fokus på bevægelse i det fri, lige der hvor man bor eller færdes i det daglige. I alt 59 af landets kommuner deltog i et udviklingsforløb, der med støtte fra Realdania og Lokale og Anlægsfonden havde fokus på at udvikle kreative, fysiske tiltag, som kunne invitere byens borgere til leg og bevægelse, realiseres for relativt få anlægskroner og samtidig fungere som inspiration for den mere langsigtede og strategiske planlægning i forhold til at skabe gode rammer for sunde og aktive boligområder, kvarterer og byer.

Ni vinderprojekter blev valgt i kommunerne Fredericia, Gladsaxe, Kolding, Middelfart, Odsherred, Ringkøbing, Roskilde, Solrød og Sønderborg, hvor man nu er i gang med at føre visionerne ud i livet.

Læs mere om EN GOD OMVEJ på www.engodomvej.dk

I Solrød har Realdania og Lokale og Anlægsfonden støttet opførelsen med 900.000 kr. I alt kostede En Voldsom Omvej 1,2 mio. kr. at opføre.

Snakerun i

Tema I En ny bydel i Roskilde er indrettet til både at kunne håndtere store regnmængder og samtidig være et rekreativt område med skatebowl og snakerun.

Af Lars Hjorth Bærentzen, kommunikationskonsulent

Rabalderparken

Emilia Guerra Silva Sørensen sidder under sejlet ved den store "bowl" og slapper lidt af i varmen. Årets sidste solskinsdag med rigtig varme i luften har trukket mange unge skatere, rulleskøjteløbere og mindre børn på løbehjul til Rabalderparken. Emilia er en af de få piger, der skater i det nye anlæg. Det er i høj grad en drengespport, men ikke for hende.

"Jeg tager det lidt roligt i dag. For nogle dage siden fandt jeg på at køre ned af den store rutsjebane på skateboard, og pludselig fløj jeg fire meter og lavede et slam. Det gjorde ondt. Det var ligesom, når man drømmer, at man falder, men jeg vågnede bare ikke, før jeg ramte – som man gør i drømme. Jeg var vågen, og jeg faldt rigtigt."

Beretningen om den seneste hårde tur ned i betonen bliver fortalt med et smil. Emilia er glad for både at kunne skate og hænge

ud i Roskildes nye skatepark, der er etableret i den nye bydel Musicon. Hun bor kun fem minutter væk, så når hun ikke spiller klaver, går til boksning eller mange andre ting, kan man med sikkerhed finde hende i Rabalderparken med hjul under fødderne.

I Tilflugtssted for kreative virksomheder, uddannelser og mennesker I

Oprindeligt var området ejet af en betonfabrik, der spredte produktionen ud over de 250.000 m². Det svarer til 40 fodboldbaner. Da virksomheden Unicon i 2003 solgte området til Roskilde Kommune, blev det besluttet at udvikle det tidligere – delvist forurenede – fabriksområde til et "tilflugtssted" for kreative virksomheder, uddannelser og mennesker. Samtidig udvikledes idéen om at skabe åben afledning af regnvand, da det både er en billig løsning og flot at kigge på.

I en af de mange enorme produktionshaller havde en flok skatere fået lov til at bygge en skatehal. Da de hørte om de åbne regnvandskanaler, blev lyset tændt i deres øjne. Lederen af skatehallen Hal 12, Bo Ejstrup, husker, hvordan idéen om at kombinere en teknisk løsning med skateaktiviteter opstod:

”Vi så tegningerne fra COWI, og det lignede det, vi havde set i videoer fra USA, hvor man skater i vandafledningskanaler, når det ikke regner. Jeg spurgte sekretariatet, der udvikler Musicon-bydelen og Rabalderparken, om man ikke kunne tænke det med i det kommende regnvandsanlæg. Det handlede egentlig kun om at vælge beton i stedet for asfalt som underlag i de der snakeruns, ligesom man gør det i USA.”

! Arkitekten er selv skater, og det var uvurderligt for projektet !

Roskilde Kommune bevilgede penge til en projektudvikling af idéen. Lokale og Anlægsfonden blev inddraget i videreudviklingen, der hurtigt også kom til at rumme en stor skatebowl, som er nødvendig, hvis det skal være en rigtig skatepark. Arkitekten Søren Nordal Enevoldsen fra Nordarch blev kontaktet, da han havde imponeret skaterne i Roskilde med anlægget i Fælledparken i København. Arkitekten er selv skater, og det var uvurderligt for projektet, mener Bo Ejstrup.

”Grundlæggende er det stadig COWI’s design. Nogle gange skal man bare lave en lille smule om. Det har forøget budgettet, men så har man også fået masser af liv herude,” vurderer formanden for Hal 12, der har over 400 medlemmer.

Da Rabalderparken skulle være mere end et skateanlæg, blev både beboerne i ungdomsboligerne og de kreative virksomheder inddraget i parkens indhold. Derfor er der også grillområder, opholdspladser og redskaber til udendørs styrketræning placeret forskellige steder i området.

! Kun små riste på bunden af den dybe bowl afslører, at det også er et regnvandsbassin !

Der kommer mange mennesker gennem området på en solfyldt dag, hvor ingen tænker på, at hele skateområdet bliver fyldt med vand, når der kommer store skybrud. Kun små riste på bunden af den dybe bowl afslører, at det også er et regnvandsbassin. Når Rabalderparken står helt færdig, vil der være etableret en sø, hvorfra regnvandet pumpes op igennem bydelen og igen ledes ned af hovedgaden, der naturligvis er navngivet Rabalderstræde, videre gennem en forsænkning i snakerunforløbet og ender i søen igen via den store vandtrappe midt i skateanlægget.

Rabalderparken har på få måneder allerede vundet flere priser og tiltrækker dagligt skatere og løbehjulsløbere fra hele Sjælland, hvilket ikke kommer bag på Lokale og Anlægsfondens direktør, Torben Frølich:

”Rabalderparken viser, hvor vigtigt det er at tænke aktiviteter ind i planlægningen af nye byområder. Det er afgørende, at beboerne har adgang til aktiviteter og opholdssteder, og det gør også et område interessant for dem, der ikke bor der. For Fonden har det stor eksempelverdi at medvirke til udviklingen af et projekt, der tænker aktivitetsmuligheder ind i løsningerne omkring afledning af regnvand. Her er der gode muligheder for, at andre kommuner, der skal udvikle nye bydele og dertil hørende infrastruktur, kan lade sig inspirere.” ■

Rabalderparken

Pris	12,840 mio. kr.
Fondens støtte	2,570 mio. kr.
Areal	40.000 m ²
Bygherre	Roskilde Kommune
Arkitekt	Nordarch

Skibakken på pandekagen

Tema I Amager er flad som en pandekage, men i 2016 bliver øen forhøjet med en skibakke. Som om den idé ikke er usædvanlig nok, så er det besluttet at placere skibakken oven på et nyt forbrændingsanlæg til affald.

Af Lars Hjorth Bærentzen, kommunikationskonsulent

”Mere genanvendelse, bedre udnyttelse af ressourcerne og en markant reduktion af CO₂-forbrændingen. Affaldet til forbrænding fra hovedstadens husholdninger skal reduceres med 27 procent, mængden af plast i forbrændingen skal reduceres med 40 procent...”.

Sådan lød det i en pressemeddelelse fra Københavns Kommune, da det blev besluttet at erstatte det nedslidte gamle affaldsforbrændingsanlæg på Amager med et splinternyt og miljøbevidst anlæg. Den ene kedelige sætning efter den anden om målene for håndtering storbyens affald i det nye Amager Ressourcecenter.

▮ Københavnerne får mulighed for at stå på ski ▮

Et forbrændingsanlæg er aldeles nødvendigt. Genbrug af affald ligeså. Men det er sjældent spændende at læse om. Men med af-

faldsanlægget på Amager bliver det anderledes, for Københavns Kommune har besluttet, at det kæmpe byggeri til 4 mia. kr. skal kunne bruges til mere end affald. Det skal være et sted, hvor københavnere får mulighed for at stå på ski, når de har lyst, så de ikke længere behøver at spare sammen til en enkelt uges skiferie i udlandet om året. De, der ikke kan holde balancen, kan i stedet nyde udsigten fra caféen på platformen i 97 meters højde eller fra de grønne arealer omkring den kommende Amager Bakke.

Projektet er tegnet af et team ledet af BIG med Bjarke Ingels i spidsen. Det er et eksempel på arkitektvirksomhedens designfilosofi ”Hedonistisk Bæredygtighed”. Det handler om at skabe en lystfyldt tilgang til begrebet ”bæredygtighed”. Det kan være sjovt og spækket med livskvalitet at etablere tekniske anlæg og ikke bare en byrde, samfundet er nødt til at løfte og bære.

! Nyt forhold mellem forbrug og forbrænding !

Amager Bakke vil i fremtiden – helt i tråd med arkitekternes tankegang – skabe et nyt forhold mellem forbrug og forbrænding. Skiløberne kan forbrænde energi på vej ned af de 1.500 meter grønne, blå og sorte pister, men når de bevæger sig omkring på det kombinerede forbrændings- og skianlæg, vil de også få en helt anden forståelse for, hvad det kræver at håndtere og genbruge en storby's affaldsmængder.

Når skiløberne tager elevatoren op til toppen, vil de kunne kigge ind i anlægget, som også bliver synligt, når man står oppe på toppen og kigger ned igennem transparente tagområder. På den måde leges miljøbevidstheden ind i sindet på skiløberne oppe på bakken og blandt alle københavnere, der vil kunne se toppen af skibakken på lang afstand. ■

Åbent anlæg til mange slags tennis

Specialanlæg | Tåsinge Tennis Park ligner ikke noget andet tennisanlæg. Mængden af almindelige baner er nedprioriteret til fordel for åben adgang til en række nye muligheder for slagboldspil.

Af Lars Hjorth Bærentzen, kommunikationskonsulent

Tåsinge Tennis Klub har eksisteret siden 2009. De første år spillede klubben inde i Svendborg på den anden side af sundet mellem Tåsinge og Fyn, men målet var fra begyndelsen, at klubben skulle have sit eget anlæg. Derfor blev Lokale og Anlægsfonden spurgt om støtte til to almindelige grusbaner. Det beskedne ønske blev afvist, da Fonden ikke støtter almindelige idrætsanlæg. Men tennisklubben fik et godt tilbud af Fonden: Har I lyst til at samarbejde om at udvikle et helt anderledes tennisanlæg?

Kasserer Mette Nielsen glæder sig over hendes og klubbestyrelsens svar på spørgsmålet. I august 2012 kunne Tåsinge Tennis Klub byde velkommen til landets første åbne tennisanlæg med et bredt udbud

af slagboldspil. Ønsket om de to grusbaner blev alligevel opfyldt, men dertil kommer padeltennis, strandtennis, shorttennis, speedtennis, nogle særlige store "nøglehuller" til udvikling af præcist flugtspil samt udendørs bordtennisborde. Anlægget er åbent for alle, men er man medlem, får man nøgle til klubhuset og dets lager af særlige ketchere og bolde til de forskellige slagboldspil, så man ikke behøver at investere i en masse forskelligt tennisgrej.

I skoletimerne kan skoleeleverne bruge anlægget |

Tåsinge Tennis Park er placeret lige ved siden af en skole, en daginstitution og en idrætshal, hvilket er vigtigt for klubbens udvikling og

anlæggets daglige brug. I skoletimerne kan skoleeleverne bruge anlægget, og når klokken ringer ud efter sidste time, kan de hurtigt gribe om tennisketcherne i stedet for blyanterne.

”Det er gået over al forventning siden åbningen. Den første måned gik vi fra 40 til 140 medlemmer, og der er mange andre brugere af anlægget, der ikke er medlemmer af klubben. Vi ser en del børn og unge i tennisparken, der ikke tidligere har dyrket sport eller ikke lige har kunnet finde ”deres” idrætsgren,” siger Mette Nielsen, der deltog i udviklingen af projektet sammen med Lokale og Anlægsfonden og den lokale tegnestue Praksis Arkitekter fra Svendborg.

Projektets parter var enige om udgangspunktet. Nemlig at tennisanlæg er prægede af vanetænkning og ikke har ændret sig siden de første anlæg blev opført for mere end 130 år siden. Tennisanlæg består typisk af en række baner i fuld størrelse med hegn om, og der er kun adgang for medlemmer.

! Det milde syddanske klima skaber et rart opholdssted !

Som en helt nydannet klub var Tåsinge Tennis Klub ikke præget af denne vanetænkning og kunne derfor uproblematisk bryde rammerne. Tennisparken inviterer ikke kun til tennis, men også til petanque og grill-aftener på en fast stor grill. Den flotte udsigt over sundet og Svendborgs tage og det milde syddanske klima skaber et rart opholdssted også for dem, der ikke har lyst til at slå til bolde.

En af dem, der er blevet glad for spil med ketcher og små bolde er Marlene på 14 år. Hun havde ikke prøvet tennis mere end en enkelt gang, før Tåsinge Tennis Park åbnede med de mange varierede aktivitetsmuligheder.

”Det er spændende, at man kan opleve og prøve noget nyt, så det ikke bare er det samme igen og igen. Og så er det fedt, at stedet ligger så tæt på skolen,” fortæller Marlene, der i løbet af tirsdagstræningen både når at træne flugtspil på grusbanen og smide skoene og nyde sensommerens sidste varme solstråler, der har opvarmet sandet på strandtennisbanen. ■

Tåsinge Tennis Park

Pris	3,6 mio. kr.
Fondens støtte	1,5 mio. kr.
Areal	5.500 m ²
Arkitekter	Praksis Arkitekter
Bygherre	Tåsinge Tennis Klub
Region	Syddanmark

Udvikling I Nogle gange kan en idrætshal i fuld størrelse være en unødigt stor økonomisk udfordring. Andre gange er det bare mere, end der egentlig er behov for. Men der findes en let løsning, som nu er blevet endnu lettere.

Af Lars Hjorth Bærentzen,
kommunikationskonsulent

Nye bud på den lette løsning

En lethal er en uopvarmet idrætshal uden omklædningsrum, som samtidig udtrykker en stærk arkitektonisk kvalitet. Den første generation af lethaller blev opført efter, at Lokale og Anlægsfonden i 2003 tog initiativ til at finde forskellige løsninger, der ville pynte mere i idrætslandskabet og være rarere at opholde sig i end de dengang eksisterende billige halløsninger, der lignede staldbygninger eller industrielle produktionsanlæg.

Første generation var en arkitektonisk varieret pulje af muligheder for kommuner og foreninger, der ønskede et billigere idrætshalbyggeri, som også kunne bruges til andet end de traditionelle indendørs boldspil, uden at gå på kompromis med kvaliteten. Det har resulteret i en stribe lethaller, som skaber daglig glæde i lokalmiljøerne. Men det kan altid gøres bedre, og ikke alle mål blev nået med den første bølge. Når det gælder de første byggeriers lethed, lysindtag og mulighederne for at åbne hallernes sider ud mod omgivelserne, er der muligheder for forbedringer.

I På tide at byde velkommen til næste generation I

Derfor besluttede Lokale og Anlægsfonden i år, at det var på tide at byde velkommen til næste generation. Ligesom de tidligere lethaller skulle næste generation rumme vinterhalvårets typiske indendørs idrætsgrene, men i meget højere grad

være designet til sommerhalvårets aktiviteter på grænsen mellem inde og ude. Der skulle udvikles forskellige bud på et stort indtag af dagslys og konstruktioner, der i højere grad levede op til betegnelsen "lethal", end de første udgaver gjorde.

Efter en udviklingskonkurrence med deltagelse af en række arkitektteams valgte Fonden at lade tre teams gå videre til en længere workshop-proces, hvor de tre idéer blev viderebearbejdet. Sammen med de tre arkitektteams fandt Fonden frem til tre udgaver af "Lethal 2.0".

I Kan tilpasses mange forskellige slags omgivelser I

De tre nye lethaller kan alle opføres i deres grundform for ca. 5 mio. kr. Hvis budgettet er til det, så kan de opføres med forskellige ekstra tilføjelser til grundformen, og lethallerne er tænkt sådan, at de kan tilpasses mange forskellige slags omgivelser. Fx kan de i en version målrettes skatere og streetkultur, mens de i en anden version kan opføres til boldspil eller noget helt tredje – alt efter de lokale ønsker og forhold.

I skrivende stund er ingen af lethallerne endeligt "afsat" til en bygherre. Lokale og Anlægsfonden støtter de første udgaver af hver af de tre nye lethaltstyper med halvdelen af etableringsomkostningerne.

Sports Canopy

Andersen & Sigurdsson Arkitekter, Rambøll, Thomas A. Nielsen og Stautz

Sports Canopy – eller på dansk ”idrætsbaldakinen” – folder sig over et idrætsareal som stoffet over en himmelseng. Arkitekterne bag lethallen har lagt vægt på nyskabende løsninger i konstruktion og materialevalg. Der skabes en særlig lethed i det arkitektoniske udtryk, der ikke er set tidligere, på grund af dagslysets muligheder for at trænge igennem hallens ydre. Skærmen (eller baldakinen) skal kunne

dække et areal svarende til en håndboldbane på 20x40 meter. I langsiderne etableres arkader til mindre pladskrævende aktiviteter. Arkaderne kan også rumme aktiviteter, der udnytter lethallens konstruktion og højde til klatring, leg og ophold i udspændte net. Lethallens vægge kan løsnes og foldes op, så grænserne mellem lethallens indre og de omkringliggende udendørs arealer udviskes og integreres.

Aktivitetslandskab

jaja Arkitekter, ai Arkitekter og Vision+ Rådgivende ingeniører

Som navnet antyder, opbryder denne lethal idéen om en hal, der skelner skarpt mellem inde og ude. "Aktivitetslandskab" er en helt ny type idrætsfacilitet, der etablerer en sammenhæng mellem indendørs og udendørs aktiviteter og som samtidig fremmer forskellige former for idræt, bevægelse og socialt samvær. Projektet tager afsæt i at skabe et indendørs idrætsområde, som er en direkte forlængelse af et

udendørs idrætslandskab. Derfor er der valgt et meget let udtryk, hvor aktivitetsfladen bliver afskærmet og overdækket med en klimaskærm, der kan siges at svæve over aktivitetsfladen. Lethallen kan tilpasses mange forskellige omgivelser. Det er nemlig en del af tanken bag projektet at lade de omgivende belægnings, overflader, bakke og terræn spille en vigtig rolle i forhold til lethallens endelige udformning.

Boldladen

Tegnestuen Vandkunsten, Moe & Brødsgaard og Lilleheden

Selv om princippet om en lethal bl.a. blev udviklet for at undgå, at idrætslandskabet blev fyldt med billige staldlignende bygninger, så har arkitekterne bag "Boldladen" formået at finde stor inspiration i netop landbrugets ladebygninger. De har dog tilsat de særlige løsninger med lysindtag, som storbyernes banegårde og markedshaller anvender. Samtidig er "Boldladen" det CO²-neutrale valg med træ som det bærende materiale og med facader af transparent polycarbonat. Den ene

facade kan åbnes med hejseporte, hvilket gør det muligt at skabe en nær sammenhæng mellem aktiviteterne inde i hallen og det, der sker udenfor hallen. Boldladen er skabt med et grundlæggende princip, som der kan bygges flere elementer ind i. Fx kan der fritlægges en gavl til et større overdækket udeområde. Der kan tilføjes en balkon eller et mindre opvarmet område. Det vil dog gøre etableringen dyrere end de ca. 5 mio. kr., som lethallen koster i den grundlæggende form. ■

Kulturens to sider og mangfoldige udtryk

Undersøgelse I "Danskernes kulturvaner 2012" er titlen på den første undersøgelse af kulturforbruget i otte år. I undersøgelsen gemmer der sig en mængde data, men får vi det hele med?

Af Bo Vestergård Madsen, analysechef

Den første undersøgelse af kulturområdet siden 2004 har set dagens lys. "Danskernes kulturvaner 2012" kom barnet til at hedde. Bag det ligefremme navn – ingen dikkedik eller dikkedarer her – gemmer der sig en righoldig mængde data, som på kryds og tværs fortæller om en vigtig del af det menneskelige liv: Den kulturelle dimension. Men hvad viser undersøgelsen så – egentlig?

Kulturbegrebet er et af de sværeste at definere, men kultur kommer af latinsk "cultura", afledt af "colere": at dyrke. Man kan dyrke sin jord, men man kan også dyrke sin ånd (og sin krop). Ordet kom ind i det danske sprog i 1700-tallet, og op igennem oplysningstiden blev denne metafor helt central. Mennesket skulle dannes og lære at tage vare på sig selv ved at blive en del af et hele, men stadig stå på egne ben.

Inden for kulturstudierne i Danmark tales der gerne om "Det dobbelte kulturbegreb": At kultur på den ene side handler om dannelse og at tilegne sig eller skabe symbolske frembringelser af oplevelser, sansning eller erfaring. Og på den anden side, at kultur rummer samfundet i sin sammensatte mangfoldighed, alle aktiviteter og livsformer, "the whole way of life", livet i sin helhed. Kultur er vaner, som den daværende undervisningsminister, Hartvig Frisch, udtrykte det i 1928.

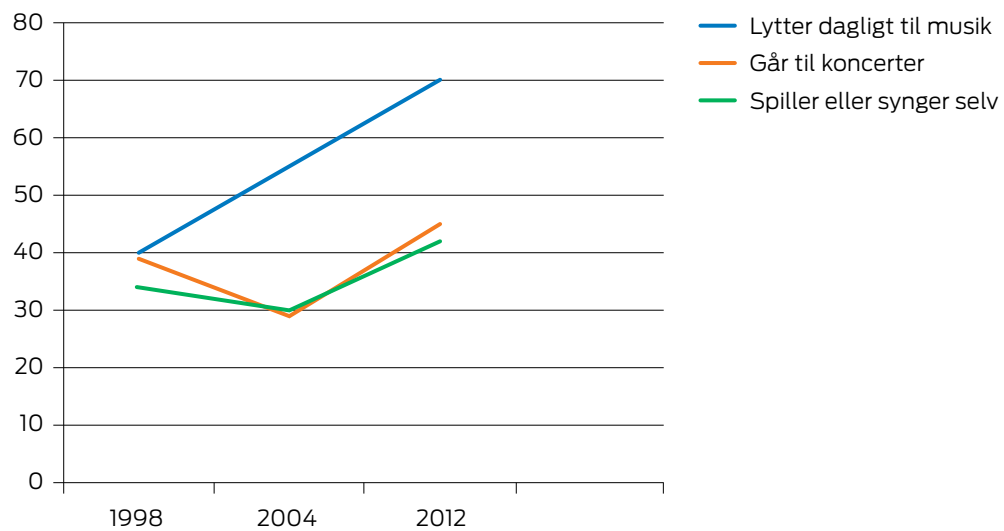
I Der er gode takter og stigende deltagelse I

Barnet hedder som nævnt "Danskernes kulturvaner", og det er født ud af en række kvantitative data gennem en større spørgeskemaundersøgelse. Og ud fra denne tilgang kan det siges, at der er

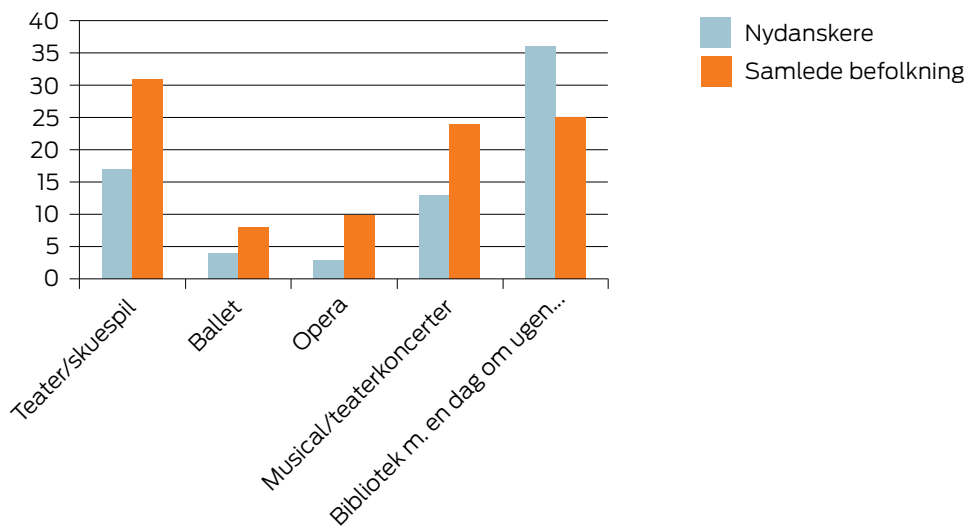

Børns kulturvaner over tid (procent)

Nydanskeres kulturforbrug (procent)

gode takter og stigende deltagelse. Ikke mindst børnenes mønstre vidner om en mangfoldighed i det kulturelle landskab, de bevæger sig rundt i. De største stigninger i børns kulturvaner ses inden for musik, computerspil/digitale spil, teater/scenekunst, skønlitteratur og brug af internettet.

Skønt børnene er mere aktive, er de voksne godt med, og de største stigninger her ses inden for musik, sport og motion, frivilligt arbejde og brug af internettet. Interessant er det, at musikken står så stærkt hos både børn og voksne. Nye medier giver nye muligheder og kombinationer, hvor skillelinjen mellem forbrug og egenudfoldelse opløses som ved musikproduktion, men der ses også en øgning i den mere traditionelle musikudøvelse og -nydelse. Musikken spiller i Danmark.

I Når dette billede er fremmanet, skal noget dog tilføjes I

Der er mange faktorer, som spiller ind på danskernes kulturvaner. Uddannelse og indkomst har stor betydning for forbrugs- og aktivitetsniveau. Det er et billede, der også træder klart frem specifikt på idrættens område. Det fremgik af undersøgelsen fra 2008 af danskerne idrætsdeltagelse, og i den helt nye fra 2012 ses det samme billede. Når dette billede er fremmanet, skal noget dog tilføjes: Andelen af ikkebrugere til opera, ballet, skuespil, musical, klassisk koncert og kunstmuseum er faldet siden 2004.

Her ses til gengæld et andet mønster, når blikket falder på nydanskernes kulturvaner, som i mindre grad end befolkningen som helhed benytter kunst- og kulturtilbud som teater, museer og koncerter. Til gengæld bruger nydanskere oftere biblioteket, som i den moderne udgave tilbyder langt mere end blot udlån af bøger. I dag er biblioteket også stedet, hvor man ud over at læse kan lytte til musik, spille computerspil, bruge internet, snakke og hænge ud, hvilket synes at skabe en attraktiv ramme.

Og netop rammerne for den kulturelle udfoldelse selvsagt er interessante for Fonden. Vi ved en del om rammernes betydning inden

for idrætten, men ikke for de andre kulturområder. Kultur er nemlig ikke blot noget abstrakt eller vaner, der blot er der. Det er også noget, der finder sted under forskellige vilkår, i forskellige rammer. Kultur handler også om tilgængelighed, kvalitet og muligheden for at udtrykke sig. Om hele dannelsesdimensionen, den glemte side af kulturbegrebet. Og her er vi, hvor disse kvantitative undersøgelser også har en begrænsning.

I Se disse undersøgelser som gode redskaber, ikke som en udtømmende sandhed I

De store, kvantitative undersøgelser inden for både idræt og kultur har bestemt noget for sig. De leverer en række data, som giver os muligheder for – i bredden – at få belyst en række faktorer vedrørende vaner. De giver også en række tal, som vi kan illustrere i tabeller og grafer. Se, hvor deltagelsen stiger. Se, hvor det går godt! Men spørgsmål om kvalitet, spørgsmål om valg- og ytringsfrihed, medborgerskab og meningsskabelse forsvinder let i diskussionen. Dertil har vi stadig brug for studier, der også går i dybden og søger at tilvejebringe forståelse.

Hvis vi ikke skal ende i det, idræts- og kulturforskeren Henning Eichberg har kaldt for "antalisme", skal vi altså se disse undersøgelser som gode redskaber, ikke som en udtømmende sandhed. For der er stadig udfordringer. Der er stadig en social slagside inden for idrætten og kulturen. Og der er en stadig kamp for at fastholde, at kultur er mere og andet end blot kulturforbrug. Vi skal have blik for de kvaliteter, som ligger i at kunne udtrykke sig skabende, på forskellige måder og i forskellige livsfaser og -sammenhænge. Og på og i forskellige steder.

Lokale og Anlægsfonden tør godt tale om kvalitet og kultur som dannelse. At skabe inciterende og oplevelsesrige rammer for kultur- og idrætslivet er et bidrag til at skabe mangfoldighed og rigdom i det menneskelige liv, at give personlig mening i og til helheden. Fonden vil arbejde videre for at gøre rammerne så oplevelsesrige og meningsfulde som muligt. Udvikling skaber mangfoldighed. ■

Mursten der virker

Synspunkt I Danskernes idrætsmønster ændrer sig og det samme gør idrætsanlæggenes rolle i lokalsamfundet. Det kræver en ny type udviklingsproces at fremtidssikre vores faciliteter, hvilket forfatteren af dette Synspunkt har arbejdet med i sin ph.d.-afhandling.

Af Flemming Overgaard, arkitekt, M.A.A.

Ifølge en undersøgelse fra Idrættens Analyseinstitut, som blev gennemført i 2011, dyrker danskerne samlet set mere idræt end nogensinde før. Vi spiller stadig bold i foreningerne, men kaster os også ud i nye discipliner og organiserer i stigende grad mange af aktiviteterne selv. De aktuelle bevægelsesmønstre stiller naturligvis nye krav til vores idrætsfaciliteter. Ældregymnastik, yoga, kampsport, dagplejeleg, spinning osv. kalder på mere intime og specialiserede rum, end en traditionel hal 2 kan tilbyde. Hvad gør man så?

I Den innovative udviklingsproces I

I ph.d.-afhandlingen "Paradokser i byggeriets tidlige faser" afdækkes det, at mange politikere, foreningsfolk og brugere faktisk har ganske vanskeligt ved at forestille sig at foreslå noget radikalt nyt. De ønsker sig mere af den type faciliteter, som de allerede har, og laver sjældent en grundig analyse af deres nuværende og kommende behov. Det kræver en målrettet udviklings-

proces at få kortlagt de potentielle nye aktiviteter og idrætsudøvere og derefter udvikle de faciliteter, som de nye typer brugere faktisk har behov for.

I starten af en sådan udviklingsproces handler det i højere grad om, hvad man skal bygge end om, hvordan det skal udformes. De to ting kan imidlertid sjældent skilles ad, idet de fleste "ikke ved, hvad de vil have, før de har set, hvad de kan få". Hvis man som daglig bruger kun kender sin barndoms anlæg, er det meget svært at forestille sig noget nyt. Derfor har det vist sig som en god idé at hente hjælp udefra hos nye brugertyper og hos rådgivere, der kan vise inspirerende eksempler andre steder fra og visualisere de lokale muligheder.

Henvender man sig til en arkitekt, er det imidlertid ikke hans evne til at udforme én færdig løsning, man bør efterspørge. I de tidlige faser er der i stedet brug for arkitektens evne til at visualisere og konkretisere de mange

alternative muligheder, der findes. Billeder, skitser og analyser skal i denne fase primært bidrage til at skabe det bedst mulige grundlag for beslutningen om, hvad man skal bygge. Senere kan en arkitektkonkurrence eller et udbud i totalentreprise så præcisere den endelige udformning.

! Intelligent udvikling !

På Idrættens Analyseinstituts store konference i 2011 kunne man fra repræsentanter for både kommuner og forbund høre, at der ikke skal forventes øgede offentlige tilskud til idrætsaktiviteter i fremtiden, snarere tværtimod. Idrætsfaciliteternes finansiering og rolle ser ud til at stå overfor forandringer. Man vil skulle sikre sig samarbejde med en række andre institutioner indenfor social rehabilitering, sundhed m.m. og gøre sig attraktiv for flere betalende brugere. Det vil på sigt udvide idrætsanlæggenes rolle og betydning i lokalsamfundene.

I denne situation vil det ikke være murstenene alene, der gør en forskel, uanset hvor innovativt de er tænkt. Visioner for drift, organisering, bemanning, samarbejdskonstellationer og involvering af et bredt udsnit af borgere skal udvikles i tæt symbiose med udviklingen af faciliteterne.

I Aalborg Kommune har man eksempelvis fulgt op på en om- og udbygning af Tornhøjhallen i Aalborg Øst ved at gøre naboskolen til idrætsfolkeskole, ansætte en sundheds- og aktivitetsmedarbejder og lade det nye fitnessanlæg indgå i et program for aktivering og inklusion af frivillige med nedsat arbejdsevne.

Når man på denne måde kombinerer anlægsprojekter med at tænke bredt og på tværs af de kommunale forvaltninger, får man ganske enkelt mere for pengene. Vejen derhen går via en innovativ og inddragende udviklingsproces, hvor det gøres tydeligt, hvad man kan få og dermed gøre det indlysende, hvad man vil have. ■

Støtte til kultur-, fritids- og idrætsbyggeri

www.loa-fonden.dk

Fonden udvikler og støtter byggeri inden for idræt, kultur og fritid og tilbyder desuden rådgivning på området. Der stilles krav om faciliteter af en arkitektonisk og funktionel kvalitet, som kan inspirere udviklingen og skabe flere, bedre og nye muligheder for aktivitet.

Fonden lægger vægt på, at der er et lokalt engagement i planlægning, finansiering og drift af faciliteterne, og at rammerne for aktiviteterne tager udgangspunkt i frivilligt arbejde. Det er ligeledes vigtigt, at flere forskellige brugergrupper er involverede, og at de på demokratisk vis har indflydelse på aktiviteterne.

Læs mere om os på www.loa-fonden.dk

